

Styrelsehandling nr. 11c
Utfärdat 2022-06-14
Diarienummer: 2022-0030

Handläggare
Mohamed Hama Ali
Telefon: 031-773 7554
E-post: mohamed.hama.ali@framtiden.se

Yttrande över motion av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andreae (S) angående krav på fullvärdiga svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster

Förslag till beslut

Styrelsen för Förvaltnings AB Framtiden:

Motionen av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andreae (S) angående krav på fullvärdiga svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster besvaras med nedanstående synpunkter.

Sammanfattning

Förvaltnings AB Framtiden har blivit ombudda att lämna ett yttrande över en motion av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andreae (S) angående krav på svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar. I motionen föreslås att det uppdras åt nämnden för inköp och upphandling att samordna införandet av krav på svenska kollektivavtal - definierat som krav på medlemskap i arbetsgivarorganisation med rikstäckande kollektivavtal eller kollektivavtal direkt med facklig organisation - i alla Göteborgs Stads bygg- och anläggningsupphandlingar.

Uppdraget ska genomföras i samverkan med de kommunala aktörer som genomför flest och störst bygg- och anläggningsupphandlingar: Förvaltnings AB Framtiden, Trafikkontoret och Lokalförvaltningen. Motionärerna framför att kravet på svenska kollektivavtal på sikt ska utökas till alla upphandlingar som kommunen gör.

Motionärerna konstaterar att upphandlande myndigheter i Sverige idag enligt gällande lagstiftning och rådande praxis inte bedöms kunna ställa krav på utförare av tjänster att de ska vara anslutna till ett kollektivavtal. Motionärerna menar dock på att rättspraxis i detta avseende är förlegat och att det finns grund för förnyad rättslig prövning.

Framtidens bedömning är att det inte är förenligt med gällande rätt att ange som villkor att en leverantör ska vara bunden av ett kollektivavtal. Däremot är det av stor vikt att krav ställs och följs upp avseende arbetsrättsliga villkor för lön, semester och arbetstid enligt nivåer i ett centralt kollektivavtal.

Motionen ska besvaras senast 2022-08-26.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Mot bakgrund av rådande rättsläge finns risk för att krav på kollektivavtalsbundenhet kan leda till överprövningar som överklagas till högre instans för att nå prejudicerande fall. En sådan rättslig process kan vara utdragen vilket kan leda till fördyrande förseningar i det aktuella projektet.

Bedömning ur ekologisk dimension

Bolaget har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Även om det inte ställs krav på kollektivavtalsbundenhet ställer Framtidenkoncernen krav på och följer upp arbetsrättsliga villkor avseende lön, semester och arbetstid enligt nivåer i ett centralt kollektivavtal. Detta är av stor vikt för att motverka oskäligen arbetsvillkor och oseriösa leverantörer som bidrar till osund konkurrens.

Samverkan

Ärendet har inte bedömts vara föremål för samverkan.

Expedieras

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

Bilagor

1. *Motion av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andrae (S) angående krav på fullvärdiga svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster*

Ärendet

Förvaltnings AB Framtiden har blivit ombedda att lämna ett yttrande över en motion av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andrae (S) angående krav på fullvärdiga svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster

Motionen ska besvaras senast 2022-08-26.

Beskrivning av ärendet

Förvaltnings AB Framtiden har blivit ombedda att lämna ett yttrande över en motion av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andrae (S) angående krav på fullvärdiga svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster

I motionen föreslås att kommunfullmäktige beslutar att Nämnden för inköp och upphandling får i uppdrag att i samverkan med Förvaltnings AB Framtiden, trafikinämnden och lokalnämnden, samordna införandet av krav på svenska kollektivavtal, definierat som krav på medlemskap i arbetsgivarorganisation med rikstäckande kollektivavtal eller kollektivavtal direkt med facklig organisation, i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster.

Bolagets bedömning

Enligt den statliga Upphandlingsmyndigheten är det inte tillåtet att ange som villkor att en leverantör ska vara bunden av ett kollektivavtal. Som motionärerna själva påtalar framgår detta bl.a. av mål 1718-1995 där Kammarrätten bedömde att krav på kollektivavtal stred mot den dåvarande regeln om affärsmässighet i Lagen om offentlig upphandling, LOU. I Förarbetet till den nu gällande versionen av LOU, där arbetsrättsliga villkor enligt kollektivavtal infördes, anges att "det ska understrykas att förslagen inte innebär något krav på leverantören att vara bunden av ett kollektivavtal." ([prop. 2016/17:163](#) s. 56). Utöver detta finns andra rättsliga invändningar i form av att krav på kollektivavtalsbundet kan vara oförenligt med de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna i form av proportionalitets- och likabehandlingsprincipen.

Framtiden anser det finns ett stort behov av att arbeta aktivt och systematiskt med frågan om att motverka osund konkurrens och yrkeskriminalitet bland leverantörer till stadens verksamheter. Det är av stor vikt att stadens verksamheter ställer krav på arbetsrättsliga villkor i enlighet med angivna nivåer om lön, semester och arbetstid som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Framtiden samarbetar bl.a. med Sveriges allmännyttan i framtagande av dessa krav och hur uppföljning och kontroll kan ske på ett ändamålsenligt sätt. Här ser vi även möjlighet till större samverkan inom staden.

Datum

Underskrift

.....

.....

Namnförtydligande

Terje Johansson

VD och koncernchef

Mohamed Hama Ali

Chefsjurist

Handling 2022 nr 54

Motion av Jonas Attenius (S), Camilla Widman (S), Magnus Kindmark (S) och Ingrid Andreae (S) angående krav på fullvärdiga svenska kollektivavtal i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster

Vi vill uppdraga åt nämnden för inköp och upphandling att samordna införandet av krav på svenska kollektivavtal - definierat som krav på medlemskap i arbetsgivarorganisation med rikstäckande kollektivavtal eller kollektivavtal direkt med facklig organisation - i alla Göteborgs stads bygg- och anläggningsupphandlingar. Uppdraget ska genomföras i samverkan med de kommunala aktörer som genomför flest och störst bygg- och anläggningsupphandlingar: AB Framtiden, trafikkontoret och lokalförvaltningen. Vår intention är kravet ska införas skyndsamt och, på sikt, utökas till alla upphandlingar som kommunen gör, med transport- och städsektorerna som nästa självklara steg på vägen. Göteborg kan bättre än att passivt acceptera att svenska och utländska arbetare utnyttjas.

Att kommunen, genom sina stora upphandlingar, blir delskyldig till att svart arbetskraft utnyttjas, till att göteborgska byggnadsarbetares löner dumpas och till att företagen fuskar med säkerheten är oacceptabelt. Trots att exemplen fortsätter strömma in sker ingen verklig förändring. Under mandatperioden har det begränsade arbete som pågått dessutom avtagit på grund av förändrade politiska prioriteringar. Riskerna finns att Göteborgs Stad, i detta nu, genomför upphandlingar baserade på anbud som bygger sina siffror på undermåliga arbetsvillkor och löner som inte hör hemma i Sverige.

Detta är inte vad göteborgarna vill ha. De vill ha ordning och reda på sin arbetsmarknad. De förväntar sig att deras skattepengar går till att göra Göteborg bättre – inte till att dumpa arbetarklassens löner och villkor. De vill definitivt inte att deras skattepengar ska gå till att organisera brottslighet. Lagen om offentlig upphandling, som sätter själva ramarna för hur kommunala förvaltningar och bolag får köpa in varor och tjänster, har alltmer kommit att gå från ett värn mot godtycke och korruption till att försämra ställningen för svenska arbetare på den svenska arbetsmarknaden – och omöjliggöra bättre löner och villkor för de som kommer hit för att arbeta.

Konsekvenserna är väldokumenterade och oomstridda. 40 procent av alla arbetskraftsinvandrare utför yrken som kräver ingen eller kort utbildning. Europeiska och utomeuropeiska arbetare används för att de har lägre löner, är vana vid väsentligt sämre villkor, saknar kännedom om den svenska modellen och har sämre möjlighet att kräva sin

rätt. Vissa företag använder sig till och med av illegal arbetskraft, som saknar lagliga tillstånd och sällan vågar vända sig till de rättsvårdande myndigheterna för att få hjälp.

Den minskande fackliga anslutningsgraden gör dessutom att allt färre unga svenskar vet vad de har rätt att förvänta sig från sin arbetsgivare, både i lönekuvertet och på arbetsplatsen. Stora delar av Göteborgs arbetsmarknad har förvandlats till ett pågående och permanent systemfel, där utländska arbetare utnyttjas, där svenska arbetare ser sin ställning urholkad, där jakten på lägsta pris har lett till lika ovärdiga som omänskliga arbetsliv.

Den svenska modellen befinner sig idag under hård påfrestning. Politiska attacker, otillräcklig lagstiftning och föråldrad rättspraxis undergräver – mer och mer för varje år – löntagares löner och trygghet. Som en grundläggande del av Sveriges EU-medlemskap hör arbetskraftens fria rörlighet, vilket – i samband med den europeiska utvidgningen åt öst – ledde till att den svenska arbetsmarknaden öppnades upp för låglöneutmaningar. Vårt land har dessutom, genom den långtgående liberaliseringen av arbetskraftsinvandringen som drevs igenom av borgerligheten, öppnat sig för utländsk arbetskraft från resten av världen. Samtidigt som dessa skeenden pågått har den politiska högern försökt urholka fackföreningarnas stöd genom angrepp mot A-kassan, mot den fackliga avdragsrätten, mot de regionala skyddsombuden, mot varje tillstymmelse till förbättrad möjlighet för löntagare att organisera sig kollektivt.

Sverige närmar sig sitt tredje årtionde som medlem i den Europeiska unionen (EU). Vid EU-inträdet lovades det svenska folket att den svenska modellen skulle stå ohotad; arbetare och tjänstemän skulle fortsatt sluta sig samman i fria fackföreningar och genom dessa fackföreningar förhandla med lika frivilligt anslutna arbetsgivarorganisationer i syfte att upprätthålla en fredlig och framgångsrik arbetsmarknad för båda parter. När den svenska modellen tillåtits både vara och verka har den gett Sverige stabil tillväxt, god löneutveckling, trygga arbetsvillkor och ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Efter att Sverige har underställts EU-fördragen menar vissa bedömare att krav på kollektivavtal är omöjliga, vilket ofta anförs genom hänvisningar till en dom i Stockholms kammarrätt (mål nr 1713-1995). I domen anses krav på kollektivavtal vid offentlig upphandling som diskriminerande och ej förenliga med den dåvarande EG-rätten – trots kollektivavtalets utbredda täckning, unika ställning och folkliga förankring i Sverige. Vi menar att det är dags att utmana denna förlegade, svagt underbyggda och – för den svenska modellen och de svenska löntagarna - farliga rättspraxis. Flera efterföljande utredningar och fall har dessutom bekräftat kollektivavtalets breda täckning som rättsligt normerande.

Nu är det tid för Göteborg att vara en föregångare för att minska risken för att de som jobbar på uppdrag av våra skattebetalare blir utsatta för social dumpning och att stadens upphandlingar präglas av sunda villkor och sund konkurrens.

Kommunfullmäktige föreslås att besluta:

Nämnden för inköp och upphandling får i uppdrag att, i samverkan med Förvaltnings AB Framtiden, trafiknämnden och lokalnämnden, samordna införandet av krav på svenska kollektivavtal, definierat som krav på medlemskap i arbetsgivarorganisation med rikstäckande kollektivavtal eller kollektivavtal direkt med facklig organisation, i alla Göteborgs Stads upphandlingar av bygg- och anläggningstjänster.

Jonas Attenius (S) Camilla Widman (S) Magnus Kindmark (S)

Ingrid Andreae (S)